

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/70/70/98

OPINIE O PODATKACH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Ustawę podatkową z roku '91 nowelizowano już wielokrotnie. Wydłużała się lub skracala lista „sytuacji podatkowych”, zmieniało się definiowanie wydatków na cele podlegające odliczeniom, podnoszono stawki podatkowe, modyfikowano formularze PIT-ów. Niestabilność systemu podatkowego stała się przedmiotem krytyki legislatorów i niezadowolonia podatników. Dość częste są też opinie, że obowiązujące prawo podatkowe zachęca do nadużyć i ukrywania dochodów.

Z ostatnich doniesień prasowych wynika, że Ministerstwo Finansów rozważa wprowadzenie liniowego podatku od dochodów osobistych - zamiast obowiązującego obecnie podatku progresywnego. W majowym badaniu¹ sondowaliśmy opinię publiczną w tej sprawie.

PROGRESYWNY CZY LINIOWY?

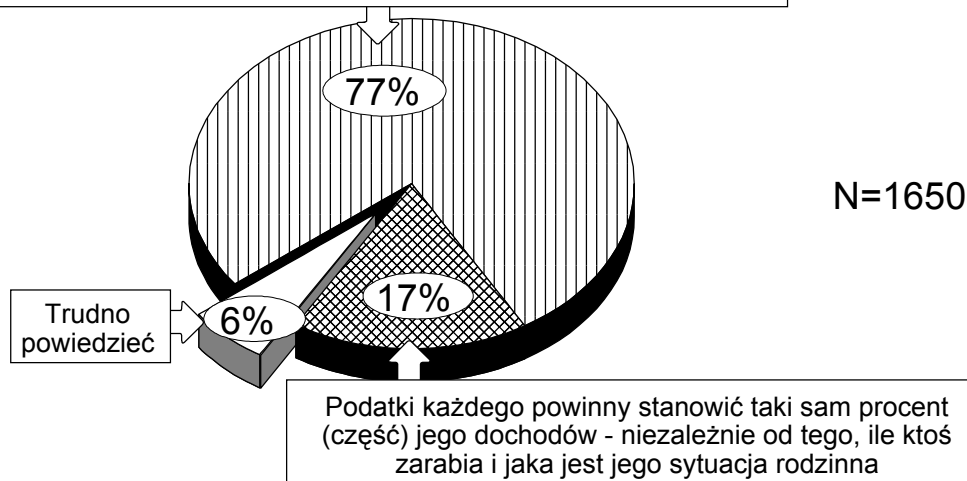
Podatek progresywny zyskał w społeczeństwie niemal powszechną akceptację. Można przypuszczać, że zasada progresywności zaspokaja „poczucie sprawiedliwości społecznej”, według której bogaci płacą relatywnie wyższe podatki, a biedni - niższe. Zasadę tę akceptuje zdecydowana większość przedstawicieli wszystkich grup społecznych, również osiągających najwyższe dochody i dobrze oceniających swoją sytuację materialną². Tylko wśród osób pracujących na własny rachunek zdania w tej sprawie są podzielone: 45% opowiada się za podatkiem liniowym, a 49% akceptuje zasadę progresji podatkowej.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (96), 20-28 maja '98, reprezentatywna próba losowa dorosłych Polaków (N=1652).

² Zob. tabele aneksowe.

RYS. 1. KTÓRE Z PONIŻSZYCH STWIERDZEŃ JEST BLIŻSZE PANA(I) POGLĄDOM?

Podatki kogoś, kto więcej zarabia, powinny stanowić większy procent (część) jego dochodów, a podatki kogoś, kto mniej zarabia, powinny stanowić mniejszy procent (część) jego dochodów - niezależnie od tego, jaka jest sytuacja rodzinna tych ludzi

Zwolennikami podatku liniowego są przede wszystkim osoby o wysokim statusie społecznym i ekonomicznym. Im wyższe wykształcenie i lepsza sytuacja materialna ankietowanych, tym częstsze wśród nich poparcie dla tego rodzaju systemu podatkowego. Za liniowością opowiada się co trzecia osoba z wyższym wykształceniem (33%), zbliżony odsetek kadry kierowniczej i inteligencji (35%) i niemal co czwarta osoba (23%) pozytywnie oceniająca swoją sytuację materialną.

Opinii o podatkach nie różnicują ani poglądy polityczne ankietowanych, ani ich stosunek do rządu. Natomiast w elektoratach partyjnych wyróżniają się sympatycy UW, którzy częściej niż potencjalni wyborcy innych partii są zwolennikami podatku liniowego, mimo iż także wśród nich przeważają zwolennicy progresji podatkowej.

Tabela 1

w procentach

Potencjalne elektoraty partyjne	Poparcie dla:		
	podatku liniowego	podatku progresywnego	Trudno powiedzieć
AWS	15	82	3
UW	27	69	4
SLD	17	78	5
UP	12	81	7
PSL	17	74	9

Chcieliśmy także poznać opinie ankietowanych dotyczące wielkości podatku, tzn. ile złotych miesięcznie - ich zdaniem - powinni płacić ludzie osiągający miesięczne dochody w wysokości: 500 zł, 1000 zł, 3000 zł, 5000 zł i 10 000 zł miesięcznie. Rozkład odpowiedzi (po obliczeniu, jaki procent zarobków stanowią wymienione przez respondentów podatki) na tak postawione pytanie przedstawia się następująco:

W ZŁOTÓWKACH

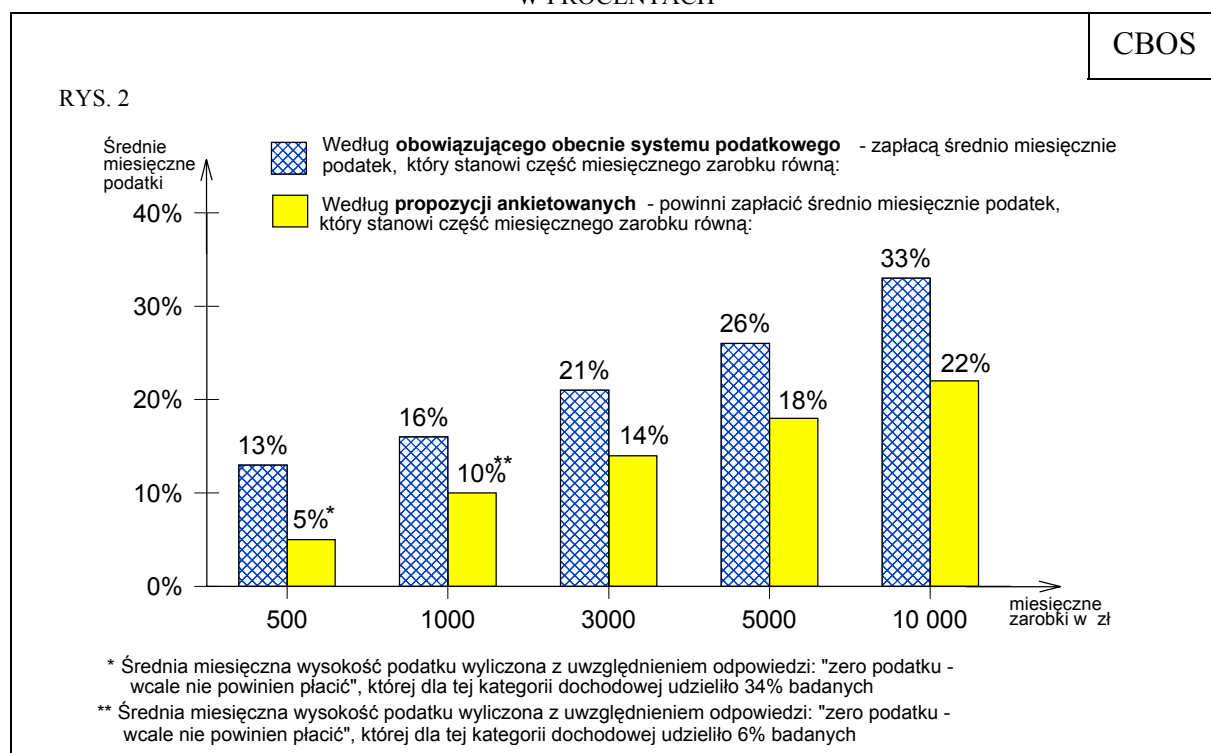
Tabela 2

Osoby zarabiające miesięcznie:	Według obowiązującego obecnie systemu podatkowego - zapłacą średnio miesięcznie podatek w wysokości:	Według propozycji ankietowanych - powinni zapłacić średnio miesięcznie podatek w wysokości:
500 zł	67 zł	26 zł *
1000 zł	162 zł	95 zł **
3000 zł	640 zł	407 zł
5000 zł	1320 zł	909 zł
10 000 zł	3320 zł	2191 zł

* Średnia miesięczna wysokość podatku wyliczona z uwzględnieniem odpowiedzi: „zero podatku - wcale nie powinien płacić”, której dla tej kategorii dochodowej udzieliło 34% badanych

** Średnia miesięczna wysokość podatku wyliczona z uwzględnieniem odpowiedzi: „zero podatku - wcale nie powinien płacić”, której dla tej kategorii dochodowej udzieliło 6% badanych

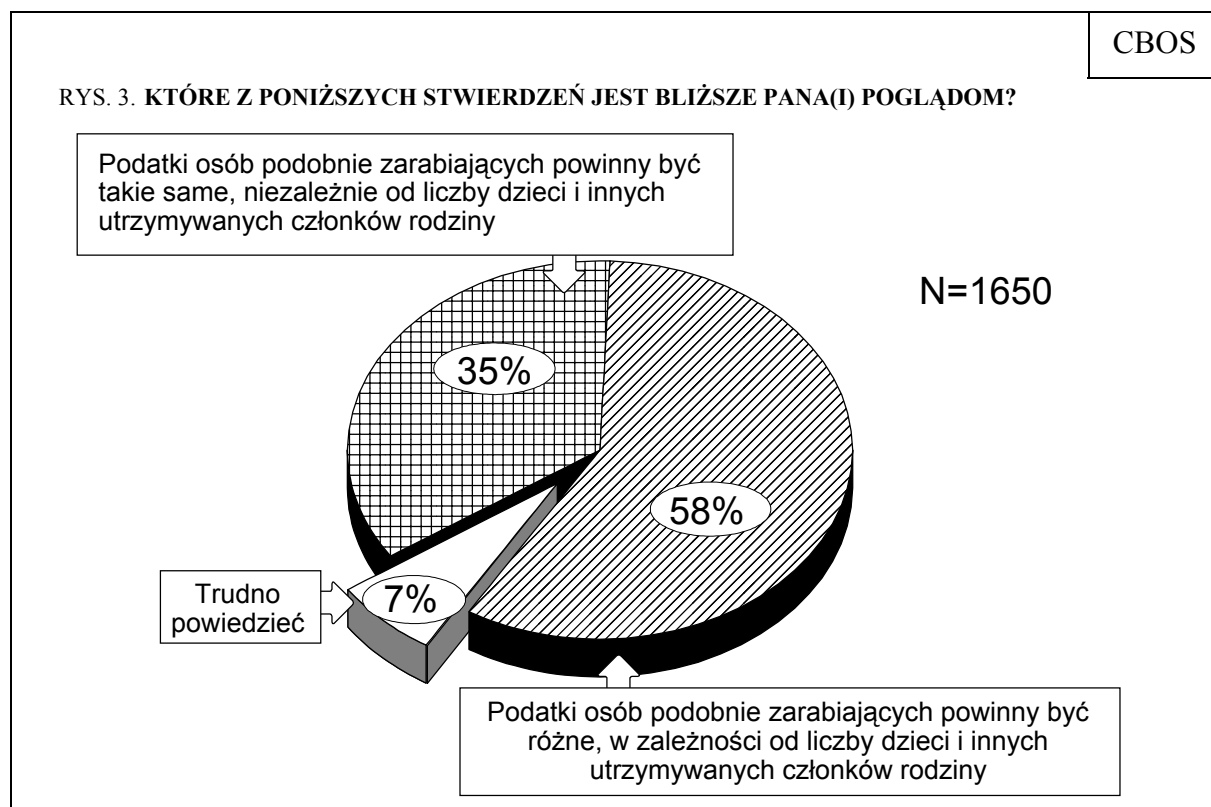
W PROCENTACH

Z odpowiedzi ankietowanych na pytanie, jakie podatki powinniśmy płacić od naszych dochodów, można wyczytać kilka postulatów. Po pierwsze - konsekwentnie opowiadają się oni za podatkiem progresywnym. Po drugie - w ich opinii płacimy za wysokie podatki, powinny one być zróżnicowane, ale na „niższym poziomie”. Ponadto znaczna część respondentów (34%) uważa, że osoby o najniższych dochodach wcale nie powinny płacić podatków. Postulat ten dotyczy tylko najuboższych, a nie wszystkich podatników. Nie zdarza się, żeby takie propozycje padały w stosunku do osób osiągających średnie i wysokie dochody.

Z ULGĄ RODZINNĄ CZY BEZ?

Drugą innowacją pojawiającą się przy okazji publicznych dyskusji wokół systemu podatkowego jest propozycja powiązania go z prorodziną polityką społeczną. Podatki mogą stanowić ważny instrument tej polityki. Wprowadzenie tzw. ulgi rodzinnej zyskuje aprobatę większości ankietowanych, choć ma też niemało przeciwników.

Ponad połowa ankietowanych akceptuje uznanie sytuacji rodzinnej za podstawę do różnicowania wysokości płaconych podatków dochodowych. Nieco większe poparcie zyskuje ulga rodzinna wśród ankietowanych mniej wykształconych i znajdujących się w najgorszej sytuacji materialnej, ale aprobuje ją także co najmniej połowa osób znajdujących się w uprzywilejowanej sytuacji społecznej i ekonomicznej.

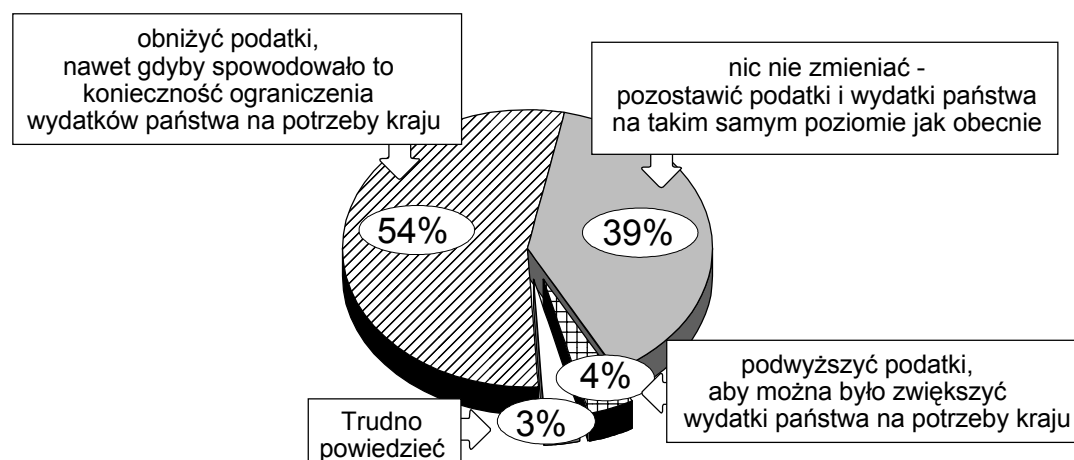
Wprowadzenie prorodzinnej polityki podatkowej częściej znajduje akceptację osób deklarujących prawicowe (62%) i centrowe (60%) niż lewicowe (50%) poglądy polityczne. Jej największymi zwolennikami są potencjalni wyborcy PSL, z których trzech na czterech opowiada się za zasadnością różnicowania podatków w zależności od sytuacji rodzinnej.

Co trzeci ankietowany uznaje równość wszystkich wobec fiskusa, bez względu na sytuację rodzinną podatników. Opinię taką częściej wyrażają mężczyźni (41%) niż kobiety (29%). Poparcie dla koncepcji równości podatników jest tym większe, im wyższe wykształcenie ankietowanych i lepsza ich sytuacja finansowa.

PODATKI A WYDATKI PAŃSTWA

Ponad połowa (54%) respondentów opowiada się za obniżeniem podatków, nawet gdyby to oznaczało konieczność ograniczenia wydatków na potrzeby kraju. Znaczna część (39%) uważa, że nie ma potrzeby wprowadzania żadnych zmian. Natomiast zdecydowanie nie ma zgody na zwiększenie wydatków państwa kosztem portfela podatników.

RYS. 4. STAN FINANSÓW PAŃSTWA ZALEŻY OD WYSOKOŚCI PODATKÓW WPLYWAJĄCYCH DO BUDŻETU. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY NALEŻAŁOBY:

Opinie o zmianie wysokości podatków w powiązaniu z wydatkami państwa nie wykazują związku ani z sympatiami politycznymi i partyjnymi ankieterów, ani z ich stosunkiem do rządu. Zależą natomiast od ich osobistej sytuacji społecznej, przy czym różnice zdań dotyczą tylko wyboru między obniżeniem podatków lub pozostawieniem ich na obecnym poziomie. Badani znajdujący się wyżej na drabinie społecznej i ekonomicznej częściej niż respondenci upośledzeni pod tym względem postulują utrzymanie obecnego poziomu podatków i rzadziej opowiadają się za ich obniżeniem. Istnieje natomiast powszechna zgodność co do tego, że nie należy ich podwyższać.

Mimo iż największa część badanych optuje za obniżeniem podatków, nawet gdyby to miało oznaczać ograniczenie wydatków państwa na potrzeby kraju, punkt widzenia zmienia się, jeśli ograniczenia dotyczą konkretnych celów. Wtedy okazuje się, że są liczne dziedziny życia publicznego, które - w opinii ankieterów - potrzebują pomocy od państwa i nie powinno się ograniczać wydatków na ich funkcjonowanie. Do takich sfer należą przede wszystkim: służba zdrowia, szkolnictwo oraz ubezpieczenia społeczne i usuwanie skutków powodzi. Nie zyskałoby też społecznej aprobaty ograniczanie wydatków na budownictwo mieszkaniowe, dotacje dla rolników, łączność i transport oraz zasiłki z pomocy społecznej.

Tabela 3

w procentach

Gdyby Sejm uchwalił obniżenie podatków i trzeba byłoby ograniczyć wydatki państwa, to na jakie cele przede wszystkim zmniejszył(a)by Pan(i) wydatki? Czy ograniczył(a)by Pan(i) wydatki na:	Tak, można znacznie ograniczyć wydatki na ten cel	Tak, ale wydatki na ten cel można ograniczyć tylko w niewielkim stopniu	Raczej nie powinno się ograniczać wydatków na ten cel	Zdecydowanie nie powinno się ograniczać wydatków na ten cel	Trudno powiedzieć
– administrację publiczną	49	31	10	4	5
– dopłaty i ulgi do nierentownych przedsiębiorstw państwowych dla utrzymania ich produkcji i zatrudnienia	44	25	14	9	8
– kulturę i sztukę	8	30	35	22	5
– dopłaty do produkcji rolnej i ulgi dla rolników	7	21	36	30	5
– łączność i transport (w tym drogi)	6	23	40	26	5
– budownictwo mieszkaniowe	4	15	43	34	4
– zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki rodzinne, losowe itp.	4	20	43	29	3
– likwidację skutków powodzi	2	7	36	51	4
– szkolnictwo i naukę	2	6	35	54	3
– ochronę zdrowia	2	5	31	59	3
– emerytury i renty	1	6	38	52	3

Łatwiej jest wskazać te dziedziny, na które - zdaniem badanych - można obciążyć wydatki. Lista ich jest krótka: są to administracja publiczna oraz nierentowne przedsiębiorstwa państwowe.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) poglądom?
 1 - Podatki każdego powinny stanowić taki sam procent (część) jego dochodów - niezależnie od tego, ile ktoś zarabia i jaka jest jego sytuacja rodzinna; 2 - Podatki kogoś, kto więcej zarabia, powinny stanowić większy procent (część) jego dochodów, a podatki kogoś, kto mniej zarabia, powinny stanowić mniejszy procent (część) jego dochodów - niezależnie od tego, jaka jest sytuacja rodzinna tych ludzi

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	77	6	1650
Płeć				
Meżczyźni	20	74	5	780
Kobiety	14	80	7	870
Wiek				
18-24 lat	19	76	6	230
25-34	19	76	5	293
35-44	22	76	2	344
45-54	17	75	7	317
55-64	15	80	5	190
65 lat i więcej	7	81	12	275
Miejsce zamieszkania				
Wies	10	82	7	604
Miasto do 20 tys.	19	74	6	220
od 21 do 100 tys.	19	75	6	320
101-500 tys.	18	79	3	308
501 tys. i więcej mieszk.	27	66	7	198
Region				
Północny	14	80	6	174
Zachodni	15	83	2	197
Środkowozachodni	14	81	5	252
Środkowy	25	64	11	296
Wschodni	18	74	8	192
Południowo-wschodni	13	81	6	249
Południowo-zachodni	16	80	4	290
Wykształcenie				
Podstawowe	9	79	11	502
Zasadnicze zawodowe	16	79	6	459
Średnie	21	77	3	559
Wyższe	33	65	3	129
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	35	64	1	104
Prac. umysł. niż. szczebla	18	80	2	164
Pracownicy fiz. - umysł.	16	73	10	131
Robotnicy wykwalifikowani	20	78	2	170
Robotnicy niewykwalifik.	10	88	2	92
Rolnicy	9	76	15	78
Pracujący na rach. własny	45	49	6	89
Bierni zawodowo				
Rencisci	11	79	10	214
Emeryci	9	83	9	283
Uczniowie i studenci	25	72	4	88
Bezrobotni	16	79	5	122
Gospodynie domowe i inni	8	86	6	114
Pracuje w:				
sferze budżetowej	19	79	2	188
sekt. państw., publicznym	22	75	3	185
sp. właśc. pryw. i państwa	26	73	1	114
sekt. pryw. poza rolnict.	23	71	6	311
prywatnym gosp. rolnym	9	77	14	85
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	14	80	6	276
201 - 325	16	80	4	218
326 - 449	14	80	5	270
450 - 599	15	79	6	241
Powyżej 599 zł	22	74	4	385
Ocena własnych war. mater.				
Złe	12	80	8	446
Średnie	16	78	6	430
Dobre	23	73	4	474
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	13	76	10	130
Raz w tygodniu	13	81	6	805
Kilka razy w miesiącu	18	78	5	221
Kilka razy w roku	21	71	8	337
W ogóle nie uczestniczy	27	69	4	151
Poglądy polityczne				
Lewica	17	79	4	334
Centrum	17	79	4	472
Prawica	19	79	3	472
Trudno powiedzieć	14	70	16	364

Tabela 2. Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) poglądom?
 1 - Podatki osób podobnie zarabiających powinny być takie same, niezależnie od liczby dzieci i innych utrzymywanych członków rodziny; 2) Podatki osób podobnie zarabiających powinny być różne w zależności od liczby dzieci i innych utrzymywanych członków rodziny

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	35	58	7	1650
Płeć				
Mężczyźni	41	53	6	780
Kobiety	29	63	7	870
Wiek				
18-24 lat	32	62	6	230
25-34	36	58	6	293
35-44	37	61	2	344
45-54	41	54	5	317
55-64	36	56	9	190
65 lat i więcej	27	58	15	275
Miejsce zamieszkania				
Wieś	30	61	9	604
Miasto do 20 tys.	40	52	8	220
od 21 do 100 tys.	33	61	6	320
101-500 tys.	39	56	4	308
501 tys. i więcej mieszk.	40	55	6	198
Region				
Północny	31	64	5	174
Zachodni	37	61	2	197
Środkowozachodni	44	49	7	252
Środkowy	35	53	11	296
Wschodni	37	52	10	192
Południowo-wschodni	30	64	6	249
Południowo-zachodni	30	65	5	290
Wykształcenie				
Podstawowe	25	63	13	502
Zasadnicze zawodowe	32	61	7	459
Średnie	44	54	3	559
Wyższe	46	51	3	129
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	48	50	2	104
Prac.umysł.niż.szczebła	47	52	1	164
Pracownicy fiz.- umysł.	32	61	7	131
Robotnicy wykwalifikowani	39	58	3	170
Robotnicy niewykwalifik.	32	66	2	92
Rolnicy	28	55	17	78
Pracujący na rach. własny	52	44	4	89
Bierni zawodowo				
Rencjści	31	59	11	214
Emeryci	28	59	12	283
Uczniowie i studenci	37	61	2	88
Bezrobotni	29	64	7	122
Gospodynie domowe i inni	24	69	7	114
Pracuje w:				
sferze budżetowej	43	56	1	188
sekt. państw., publicznym	43	52	4	185
sp. właśc. pryw. i państwa	39	61	0	114
sekt. pryw. poza rolnict.	40	54	6	311
prywatnym gosp. rolnym	29	56	16	85
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 200 zł	27	66	7	276
201 - 325	42	52	6	218
326 - 449	33	62	6	270
450 - 599	34	60	6	241
Powyżej 599 zł	40	55	4	385
Ocena własnych war. mater.				
Złe	29	61	10	446
Średnie	34	59	7	730
Dobre	42	55	3	474
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	22	67	12	130
Raz w tygodniu	31	63	7	805
Kilka razy w miesiącu	34	60	5	221
Kilka razy w roku	46	46	8	337
W ogóle nie uczestniczy	44	51	5	151
Poglądy polityczne				
Lewica	45	50	4	334
Centrum	36	60	3	472
Prawica	35	62	2	472
Trudno powiedzieć	23	57	20	364

Tabela 3. Stan finansów państwa zależy od wysokości podatków wpływających do budżetu. Jak Pan(i) sądzi, czy należałoby: 1 - podwyższyć podatki, aby można było zwiększyć wydatki państwa na potrzeby kraju; 2 - nic nie zmieniać - pozostawić podatki i wydatki państwa na takim samym poziomie jak obecnie; 3 - obniżyć podatki, nawet gdyby spowodowało to konieczność ograniczenia wydatków państwa na potrzeby kraju

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	39	54	3	1646
Płeć					
Mężczyźni	4	39	54	2	777
Kobiety	3	38	55	4	869
Wiek					
18-24 lat	6	48	43	4	230
25-34	7	36	56	1	293
35-44	4	41	52	3	343
45-54	3	35	60	2	317
55-64	1	42	53	4	192
65 lat i więcej	1	33	62	4	271
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	38	57	2	601
Miasto do 20 tys.	2	38	58	2	220
od 21 do 100 tys.	3	39	52	6	320
101-500 tys.	4	40	54	5	308
501 tys. i więcej mieszk.	6	40	49	5	198
Region					
Północny	3	48	43	5	176
Zachodni	1	41	57	1	195
Środkowozachodni	4	39	56	1	252
Środkowy	5	29	60	5	296
Wschodni	2	41	52	5	192
Południowo-wschodni	3	44	50	4	249
Południowo-zachodni	5	35	59	1	287
Wykształcenie					
Podstawowe	2	35	61	3	503
Zasadnicze zawodowe	5	38	55	3	458
Średnie	3	43	50	3	557
Wyższe	6	41	49	4	129
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	46	45	3	104
Prac. umysł. niż. szczebla	3	41	53	2	164
Pracownicy fiz.- umysł.	7	44	46	2	131
Robotnicy wykwalifikowani	1	46	51	1	170
Robotnicy niewykwalifik.	11	27	61	1	92
Rolnicy	3	32	60	5	78
Pracujący na rach. własny	3	33	63	5	89
Bierni zawodowo					
Renciści	1	36	60	3	213
Emeryci	1	38	56	5	279
Uczniowie i studenci	3	53	40	4	88
Bezrobotni	6	35	55	4	124
Gospodynie domowe i inni	4	29	64	3	114
Pracuje w:					
sferze budżetowej	3	43	52	2	188
sekt. państw., publicznym	2	43	53	2	185
sp. własc. pryw. i państwa	9	35	55	1	114
sekt. pryw. poza rolnict.	6	40	52	2	311
prywatnym gosp. rolnym	3	35	60	2	85
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	2	39	56	2	277
201 - 325	3	36	58	4	218
326 - 449	4	41	53	2	270
450 - 599	4	41	52	3	241
Powyżej 599 zł	3	40	54	3	382
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	35	60	4	445
Średnie	4	40	53	2	728
Dobre	5	40	53	2	473
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	3	38	56	3	129
Raz w tygodniu	2	37	57	3	802
Kilka razy w miesiącu	5	39	54	2	221
Kilka razy w roku	6	43	50	2	336
W ogóle nie uczestniczy	4	39	51	6	153
Poglądy polityczne					
Lewica	5	42	51	3	336
Centrum	4	40	54	3	470
Prawica	2	40	56	3	472
Trudno powiedzieć	3	33	59	5	362